

Spomnica kranjske

gimnazije

vzidane pod sklepni kamen novega gimnazijskega poslopja dne 18. septembra 1897 l.

čestavil A. Štritof.

Za časa slavnega vladarstva Njegovega Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. se je z najvišjo odločbo z dne 4. septembra l. 1861. prvič ustanovila c. kr. nižja gimnazija v Kranju z nemškim učnim jezikom. Takoj prvo šolsko leto 1861-62. sta se otvorila prva dva razreda, ki sta se začasno nastanila v poslopju ljudske šole. Za prihodnje leto 1862-63. pa je mestna občina priredila gimnaziji lastne prostore.

Po najvišji odločbi z dne 20. septembra l. 1870. se je dosedanja nižja gimnazija izpremenila v štiritirazredno c. kr. realno gimnazijo s slovenskim učnim jezikom, kateri se je polagoma uvedel po posameznih razredih v šolskih letih 1870-71. do 1873-74.

Početkom šolskega leta 1872-73. se je uvedla takozvana bifurkacija, t. j. delitev učencev III. in IV. razreda v humaniste in realiste, katera naredba se pa v Kranju ni obnesla.

Po 17. letih bi bila nižja, odnosno realna gimnazija imela sukcesivno ponehati vsled najvišje odločbe z dne 20. maja l. 1878. Zato v šolskem letu 1878-79. ni bilo več I. razreda, v letu 1879-80. I. in II. ne.

Toda za časa, ko je bil c. kr. naučni minister njegova vzvišenost baron Žiga Conrad pl. Eybesfeld in c. kr. deželni predsednik kranjski vitez Bohuslav Kalina in njegov naslednik baron Andrej Winkler, je mestna občina Kranj pod županstvom Karola Šavnika s pomočjo državnih poslancev grofa Karola Hohenwarta in viteza Josipa Schneida vendar dosegla, da je Njegovo Veličanstvo z najvišjo odločbo z dne 26. julija l. 1880. zopet milostno blagovolilo dovoliti v Kranju c. kr. nižjo gimnazijo z obveznim risarskim poukom. Mestna občina Kranj pa se je takrat v pogodbi z dne 9. septembra 1880. l. zavezala: 1) na svoje stroške vzdržavati gimnazijsko poslopje v dobrem, popolnoma porabljivem in namenu ugodnem stanu, preskrbeti novih prostorov, ko bi jih trebalo, in oskrbovati kurjavo v vseh prostorih; 2) za vzdržavanje popolne čvetero razredne nižje gimnazije plačevati visokemu c. kr. erarju vzdrževalnega prispevka vsakoletnih 1000 gld. v štirih obrokih dokler pa gimnazija ni čveterorazredna, za vsak razred po 250 gld.

--Zato je bil šolskega leta 1880-81. poleg še obstoječega starega IV. razreda zopet na novo tvorjen I. razred; l. 1881.-82. sta bila

I. in II. , l. 1882-83. I. II. in III. in l. 1883-84. vsi štiri razredi. -- Učni jezik je bil sedaj nekaj časa pri verouku in naravoslovju slovenski, pri drugih predmetih pa nemški; pozneje je bil tudi pri drugih predmetih deloma slovenski, deloma nemški, dokler se niso jezikovne razmere uravnale z razpisom viš. c. kr. naučnega ministerstva z dne 22. juli

l. 1882, št. 10820. Od tedaj je a) v I. in II. razredu slovenščina učni jezik v vseh predmetih, izimši deloma nemščino; b) v III. in IV. razredu je nemščina učni jezik pri nemščini in grščini; pri prelaganju iz Cezarja v IV. razredu se sme poleg slovenščine uporabljati tudi nemščina; c) v odnosnoobveznih ali na izvoljo danih predmetih razven petja je učni jezik nemški, imenstvo je podajati sploh v obeh jezikih.

Usodepolno je bilo leto 1887. Po najvišji odločbi z dne 29. julija l. 1887. se je c. kr. nižja gimnazija vdrugič sukcesevno odpravila, tako da je koncem šolskega leta 1889.-90. popolnoma prenehala. Leta 1887.-88. so bili še II., III., IV. in na troške mestne občine z ministerskim dovoljenjem še otvorjeni privatni I. razred, l. 1888.-89. še III. in IV., l. 1889.-90. samo še IV.

Brez vsakega gimnazijskega razreda je bilo mesto štiri leta: 1890.-91. --- 1893.-94.

Vsa poskušana sredstva mestne občine za obnovitev c. kr. gimnazije so bila do l. 1893. brezuspešna: deputacija do Njegovega Veličanstva dne 17. oktobra in do njega vzvišenosti ministra Gautscha dne 18. oktobra l. 1887.; prošnja na vis. naučno ministerstvo l. 1889. za obnovitev, odnosno za razširjenje zavoda v popolno gimnazijo; prošnja na viš. deželni zbor kranjski in deputacija do deželnega predsednika in deželnega glavarja l. 1889.; dvakratna prošnja na državni zbor itd.

Leta 1893. pa se je stvar zopet obrnila na bolje. Na nujni predlog občinskega svetovalca Viktorja Globočnika je deputacija, sestojeca iz župana Karola Šavnika, obč. svetovalcev Viktorja Globočnika in Ferdinanda Šajovica in obč. odb. Vinka Majdiča pod vodstvom slovenskega državnega poslanca grofa Karola Hohenwarta, kateremu se pridružila drž. poslanca vladni svetnik pl. Anton Globočnik in Fran Šuklje njegovi vzvišenosti ministru baronu Gautschu v avdijenci dne 22. marcija l. 1893. predložila v smislu predlogov poročevalca obč. svet. V. Globočnika storjeni sklep občinskega odbora mesta Kranj z dne 15. marcija l. 1893., s katerim je občina odločila za eventualno zgradbo novega gimnazijskega poslopja svoto 40.000 gl. Njega ekseklenca minister Gautsch je odgovoril, da hoče to stvar vnovič pretresati in da bo takoj od ljubljanskega deželnega šolskega sveta v tem oziru zahteval novih poročil in da bo od teh poročil zavisni nadaljni ukrepi ministrov. Deputacija se je na to obrnila do deželnega predsednika barona Heina, do vseh članov dež. šolskega sveta, do

deželnega glavarja Otona Detele in dež. odbornikov, do državnega poslanca Karola Kluna in deželnega poslanca dr. Ivana Tavčarja. Vsled teh korakov občinskega odbora, odnosno imenovanj deputacije l. 1893. se je vsa stvar spravila v tek.

Visoko c. kr. deželno predsedstvo je z odlokom z dne 8. marca l. 1894., št. 688. mestni občini naznanilo pogoje, pod katerimi bi bila viš. c. kr. učna uprava pripravljena, ustanoviti v Kranju popolno c. kr. gimnazijo, in občinski odbor je v seji dne 16. marca l. 1894. glede na ta odlok sklenil, da mestna občina Kranj prevzame za slučaj, da bi se v Kranju ustanovila popolna c. kr. gimnazija, sledeče dolžnosti:

1) Mestna občina Kranj se zaveže postaviti novo gimnazijsko poslopje, katero bi obsegati imelo razin potrebnega števila primernih prostorov za zbirke učnih pripomočkov eno konferenčno sobo, eno ravnateljsko pisarno, eno risalno sobano, eno primerno veliko telovadno dvorano, končno pa tudi uradno stanovanje za ravnatelja in za šolskega slugo po načrtu, odobrenem od učne uprave, najdalje tekom dveh let od časa pričetka ustanovitve tega zavoda, -- to poslopje prepustiti višji učni upravi v brezplačno uporabo, do izvršitve tega novega gimnazijskega poslopja pa na svoje troške preskrbeti potrebne prostore za provizorično nastanjenje zavoda.

2) Mestna občina Kranj se zaveže, da to šolsko poslopje ohrani vedno v dobrem stanju in da bo

3) Plačevala troške za preskrbo karjave šolskih prostorov iz občinske blagajne. Tudi je mestna občina Kranj pripravljena radi ugotovitve primerne obiska nove gimnazije ustanoviti ali podpirati uredbe, po katerih bi bilo na primeren način skrbjeno za stanovanje, hrano in nadzorstvo vnanjih učencev.

Visoki deželni odbor kranjski je z odlokom z dne 24. aprila l. 1894., št. 4189. odobril ta občinski sklep z dne 16. marca l. 1894.

Z najvišjo odločbo Nj. Veličanstva z dne 21. julija l. 1894. se je počenši s šolskim letom 1894.-95. ustanovila c. kr. višja gimnazija v Kranju. Razpis vis. naučnega ministerstva z dne 30. julija l. 1894., št. 17.615. vелеva, da se takoj prvo leto otvorita prva dva razreda, dočim naj se naslednjih letih pridene vsako leto po en razred, dokler ne bo gimnazija popolna. Glede na učni jezik v nižjih razredih stopijo v veljavo določbe vis. ministerskega odloka z dne 22. julija l. 1882., št. 10.820., dočim je v višjih razredih vpeljati učni jezik nemški. Da se osigura primerna frekvenca nove gimnazije, se v smislu istega razpisa vis. naučnega ministerstva po razpisu preslavnega dež. šolskega sveta z dne 28. avgusta l. 1894., št. 2354 tisti učenci, katere je po njih rojstvu ali po njih rodbinskih razmerah šteti za pripadnike kranjske gimnazije, t. j. učence iz ozemlja c. kr. okr. glavarstva Kranj in Radov.

ljica in iz ozemlja c.kr. okrajnega sodišča Kamnik, po razmerju aktiviranja posameznih razredov državne gimnazije v Kranju ne vzprejmo v ljubljanski dve gimnaziji ali pa samo v posebnega ozira vrednih slučajih z dobolitvijo c.kr. deželnega šolskega sveta.

Veleslavni c.kr. deželni šolski svet za Kranjsko je z odlokom z dne 18. februarja l. 1895., št. 3622. ex 1894 odobril stavbeni prostor za gimnazijsko poslopje na parcelah katasterske občine Kranj št. 308-1, 308-2, 309. 310-1, 310-2 in 310-3 ob glavni cesti nasproti Franc Jožefovemu drevoredu in z istim odlokom določil stavbeni program.

Glede na prispevek za katere se je mestna občina Kranj zavezala, se je dne 13. junija l. 1895. sklenila pogodba med c.kr. erarjem, zastopanim na podlagi razpisa vis. ministerstva z dne 13. aprila l. 1895., št. 4275. po c.kr. deželnem predsedniku baronu Viktorju Heinu, in med mestno občino Kranj, zastopano po županu Karolu Šavniku, občinskem svetovalcu Francu Omersi in občinskih odbornikih dr. Valentini Štepiharju in Vinku Majdiču, z ozirom na sklepa občinskega odbora z dne 16. marca l. 1894. in z dne 19. decembra l. 1894. in na podlagi dovolitve vis. deželnega odbora za Kranjsko z dne 23. maja l. 1895., št. 4786., katero pogodbo je vis. dež. odbor kranjski odobril z odlokom z dne 24. junija l. 1895. št. 6261.

Ker prvi načrti za poslopje, izdelani od c.kr. inženirja Josipa Žužka, in drugi, izdelani od arhitekta Rajmunda Jeblingerja, visokemu ministerstvu niso ugajala, je vis. ministerstvo za notranje stvari z razpisom z dne 4. januarja l. 1896., št. 25.631 ex 1895 samo podalo nov projekt v štirih skicah, katerega je potrdilo tudi vis. naučno ministerstvo. Po teh skicah je v smislu razpisa preslavnega dež. šolskega sveta z dne 7. februarja l. 1896., št. 318., podrobne načrte izdelal arhitekt Viljem Treo, le pročelje se je nekaj izpremenilo po načrtu stavbinskega vodje Henrika Czeschnerja.

Na podlagi komisijskega oglada dne 23. marca l. 1896. je c.kr. okrajno glavarstvo z odlokom z dne 23. marca l. 1896., št. 5987. dalo stavbeno dovoljenje za zgradbo gimnazijskega poslopja po predloženem načrtu.

Na podlagi ofertne obravnave z dne 18. aprila l. 1896. se je po sklepu občinskega odbora z dne 19. aprila l. 1896. zgradba gimnazijskega poslopja oddala Kranjski stavbinski družbi, katero je delo pričela 27. aprila l. 1896.

V seji občinskega odbora dne 9. junija l. 1896. se je na prošnjo c.kr. gimnazijskega ravnateljstva in profesorskega zbora z dne 22. maja l. 1896., št. 130., dovolila zgradba gimnazijske kapele za katero sta stroške pokrila iz nabranih milodarov gimnazijski vodja Josip

Hubad in učitelj verouka dr. Franc Perne, proti temu, da je in ostane kapela last mestne občine. C. kr. gimnazijsko ravnateljstvo je vsprejelo ta sklep proti temu, da se kapela za večne čase rabi izključno le za katoliško službo božjo in da je notranja oprava kapela lastnina tukajšnje župne cerkve. Tudi kapelo je sezidala Kranjska stavbinska družba.

Kolavdacija dovršenega poslopja od strani politične oblasti se je vršila dne 10. septembra l. 1897.

Dne 18. septembra l. 1897. se je vzdal sklepni kamen in se je poslopje slovesno oddalo visoki učni upravi po priloženem vzporedu.

Poslopje in kapelo je blagoslovil dekan Anton Mežnarec.

Za časa, ko se je poslopje oddalo visoki učni upravi, so bili v občinskem odboru: župan Karol Šavnik, občinski svetovalci: Franc Omerza, Viktor Globočnik, Franc Dolenc, Tomo Pavšler st, občinski odborniki: Karol Florian, Ignacij Fek Fock, Adolf Kreuzberger, Rajko Krisper, Mavril Mayr, Peter Mayr ml., Tomo Pavšlar ml., Ciril Pirc, Ferdinand Polak, Karol Puppo, Ivan Rakovec, dr. Edvard Šavnik, dr. Valentin Štempihar, namestniki: dr. Edvard Globočnik, Josip Golob, Josip Hubad, Josip Kovač, Martin Matjašič, Alojzij Pečnik, Konrad Pučnik, Anton Rakovec, Franc Šumi.

V profesorskem zboru pa so bili ob istem času: c. kr. ravnatelj Josip Hubad, c. kr. pravi gimnazijski učitelji dr. Valentin Korun, Anton Štritof, dr. Jakob Žmavc, dr. Franc Riedl, c. kr. profesor Franc Novak, c. kr. učitelj verouka dr. Franc Perne, suplenti Josip Tominšek, Jakob Zupančič, Ivan Maselj, Leopold Poljanec, Anton Dokler.

Vsegamočni Bog čuvaj to zgradbo in njegov blagoslov rosi obilno na delovanje šole.

V K r a n j u, dne 18. septembra 1897.